

Број 7. (13.)

Сарајево, Јула 1888.

Год. П.

Наше мѠне.

Кад пожар или бијесни водени вали, почну ждерати и упропашћивати чије имање и добро, света је дужност свачија, притећи у помоћ и снасти све што се год може.

Па кад је тако, ако се има помоћни појединцу и то само његове среће ради, то колико је већа дужност, помоћи многима, једној великој маси — народу свом!

Но има ли људи да уоче све узроке, који нам ма у коме погледу припремају опадање и пропадање, те да упозоре на лијек и начин, како да се штетне последице предуприједи и народ од зла сачува?

Немогу рећи да све „мртвијем сном спава“, али смјело могу тврдити да се у том правцу и покрети неопажају.

И петина је да ми Срби православни назадујемо и пропадамо у опште, нарочито материјално — имањем. Знамо достаразкошно живити и трошити немилнице, а одучавамо се привређивати, заслужити и заштедити. Заборављамо да је спромах човек готов патник и туђ слуга. Та погледајмо по варошима, на шта видимо? — Свуда и готово сви тонемо у море неправилног и

нама неприличног живота. Тако ти је и на селу. И овдје и ондје грдни и многи јади сатиру нас.

Те између свијех мана овде ћемо се у главном упознати само са једном, а та се зове: мода.

Неможе се порећи: наш свијет одаје се комодитету, моди и напушта трезвен рад, заборавља и бабацује своје дивне особине на и своју лијепу, прикладну и јефтинију пошву, а прима и усваја штетне навике, особито женске, које се ките и облаче у оне грдне и чудне парараде, што су наказно окриљене и неслуже оној цијели ради које треба хаљина да је скројена. И сељанке наше напуштају своје одијело: прегачу тканицу, зубун, кошуљу итд. собом израђено, украшено и навежено, и навлаче и одјевају се рекљцом, кецељом, сукњом, а да и непомињем цинеле — „чизмице лаковане“ и други накит, што мушке и женске скупе новце и жртве стане, јер се све то за „готово“ или још горе на „вересију“ набавља. Досадање одијело народно није скупо коштало и могло је служити више година, па опет је чисто и свијетло, а садање кретине ни мјесец нијесу сталне но изгубе боју и подеру се.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

На све то нерачунати, непрозирати мало даље и незнати да сами пушимо кесу инекулантима и чифутарији а своју празнимо тако, те себи и својима пропаст припремамо — заиста је више него лудост! И зар је то добар знак кад се човек занесе на неће ни да чује за род, порјекло и мјесто откуда је? Ето на жалост има их и таквих, који се сраме и својих родитеља, своје родбине и народног имена, а то све зато што су постали уображени, занешени и опијени онијем што их одрођава, што их навлачи да своје забораве и побаци и у туђе јато преселе, те тамо заволе и обљубе оно што није наше. Гордост је смртни гријех; а сваки гријех и преступ повлачи за собом казни. И такви нијесу присијели ни тамо ни вамо; они постапу одмах збуњени и најосљетку увиде пропаст; јер нешто од својих старих задрже а нешто по моди, по духу времена приме, али то нешто чини све да такви присвајају са обе стране само оно што није паметно ни корисно.

Наш народ варошки и сеоски неможе, не треба, управо не смеје да се угледа те да корача узастопце за оним свијетом и појединцима, који имају осигурану зараду а богме и будућност! Овдје разумијем чиновнике и стране трговце. Чиновници имају своје плате, за себе и породицу пензију; на пружају се колико им се може. Страни пак трговци својом промућурношћу наше трговце избили су из седла и раде тако, да по драгој вољи могу начин свог живљења удешавати. Па шта видимо? шта да речемо за наше варошане? — за наше сељане? Ох, људи божији опаметите се! — Увјерени будите, ако се нетргнете натраг, ако другим паметним путем непоћете будућности, пропастисте, убилисте не само свој опстанак него и будућност своју, своје породице, а богме ту и народ страда! . . .

У мору у које су до сад породице, опћине па и народи стропоштали се, тешко да не потонемо сви а с нама иде заједно и све што је наше; јер поред тога јада што мање зарађујемо а више трошимо, — наша младеж своје народне пјесме напушта, већ тражи

туђе; своје игре заборавља а учи и игра „полку“, „квадрил“, „чардаш“ итд. своје даворије од којих на прво мјесто мећемо „српске гусле“ презире, а употребљава нешто ново; своју красну „српску славу“ — крено име, све то ладније дочекује и слави, а прима и почиње славити „имендан“ и „рођендан“; искреност и простодушност замјењује лукавством и притворношћу; мјесто оданости и поштовања старијима, одаје упорство и поругу; мјесто љубави и наклоности свој своме, својој вјери, обичајима и народности, указује мржњу, немарност, попустљивост и одвратност; мјесто смјерности, умјерености и трезвености, чини безобразлук, прождрљивост, цсовање, бекријање, пијанчење итд. итд. Је ли да је тако ви родитељи, оцеви и мајке и ви миле сеје?! Чујем да велите: „јест“ а ја вам одговарам: и ви сте много и много криви, да је тако; и ви сте на далекој страници!

Од других народа међу које одлазине и одлазе Срби, ненађе се ни један да наше одијело или какве хрђаве навике да прими; сваки његује и чува своје, а ми ето неизабирамо него присвајамо што прије видимо, неразмишљајућ, оће ли нам то шкодити!

Стога изгледа и бојати се да ће наши стари људи чувати своје а младеж ако до краја избежуми као да ће све напустити и претопити се — што педај Боже да буде! И ми уздајући се у помоћ божију, у свијест искрени пријатеља народних, не можемо још очајавати — не можемо губити наде! Но да наше уздање имадне основа, морамо живо настојати и будити свијест, морамо чинити да сваки уозна: шта је, какво има право и како је ко позван поступати према себи, својима; према цркви и држави. На тај племенити задатак треба да се одважи сваки српски свештеник, сваки српски учитељ и сваки други родољуб.

У то име драги брате свештениче, који мораш завирити у сваку српску кућу православу, препоручујем ти и молим те да свагдје по мало застанеш, па гдје сазнаш да се помоћ божија призива а правда,

поштење, чистота и друге христјанске врлине набљудавају; гдје видиш да млађи слуша и поштује старијега, а овај чува, свјетује и на свако добро дјело упућује млађега; гдје чујеш српске гусле и пјесму о Милошу и Марку, — ту још боље утврди и похвали. А ако гдје најиђеш да влада: мржња, неспоразум и неслога; сумња о нечем што је добро; раскошност и расипање; нерад и љеност; немар и небрига за напретком и врлинама; одвратност од цркве, школе, народности итд. а нагињање пронасти било моралној било материјалној — тад ту не буди спор и страњив на мане претом упријети, те на зле и опаке посљедице упозорити, наставити и посавјетовати. — Ја сам увјерен да ће те сваки коме још врале нијесу мозак пошле свесрдно послушати. Па куд ћеш тражити боље награде?

Небудемо ли ми свештеници, учитељи и свјеснији људи учили, исправљали, опомњали и сами на пут примјером показивали; небудемо ли се сами челичили; небудемо ли благо наше — наше народне обичаје, пјесме и друге особине неговали и чували, предајући да се други тијем нашим крашним перјем и цвијећем кити и то присвоји, док се ми заносимо бригом о моди — то данас-сутра нестане нас међ' народима, који

ће на путу и тежњи за напретком прегазити нас. Та данас ко незна и неће да живи, нестане га са лица земље.

За то искрено довикујем свима и свакоме свештенику: будимо свјесни свога положаја и задаће, а Бог ће дати па ће све добро бити. А да се права цијел постигне уједно предлажем: да свештенство сваког протопрезвитерата држи своје свештеничке сједнице, бар 4—5 пут преко године, и на истима води разговор и договор о свима предметима и потребама што спадају у дјело круг свештенству. Ено свештенство у бос. градишком протопрезвитерату, заузимањем вриједног надзиратеља г. Стевана Давидовића, састаје се редовно више пута преко године и о свему о чему расправља, записником извјештава конзисторију, која на то свој суд, односно примјетбе и упуства даје. Па тамо се и види, јер сложном раду, споразуму и сагласности — и мора бити сигуран успјех. Неби ли зар томе похвале вриједном примјеру морало сљедовати свештенство овог па и других протопрезвитерата?! — Ја се уздам.

У Б. Крајини на мученике 1888.

свештеник С.

Посланица херцеговачког митрополита.

ЛЕОНТИЈЕ

По Божијој милости, православни АЕ. и Митрополит Херцеговачко-Захумски, Егзарх Горње Мизије, — прељубазноме свештенству и свему српско-православном народу богохраниме Епархије своје, мир, молитва и благослов!

Дуговна моја чада!

Из двије моје досаданње посланице биће Ви добро познато, да ме је Његово ц. кр. Апостолско Величанство, наш најмилостивији Цар и Господар, Прејасни Монарх Франц Јосиф I. Превишњим својим рјешењем благоизвољно најмилостивије наименовати и својеручно подписаним декретом потврдити ме за Митрополита богоспасајеме АЕ. и Митрополије Херцеговачко-Захумске, повјеривши ми врховну управу над нашом светом православном црквом у Херцеговини, као што је то и Његова Светост, господин Димитрије V., као Васионски Патријарх Ца-

риградски, са Својим св. Синодом, као предстатељем св. велике васионске цркве, у своје вријеме учинити благоизвољно, наредивши благовремено тројици Митрополита и то: Дабро-босанскоме госп. Георгију, Зворничкоме госп. Димитрију и бившем Херцеговачко-Захумском госп. Игњатију, да ме по обредима наше св. православне цркве рукоположе и посвете за Архиепископа и Митрополита Херцеговачко-Захумског. Дана првог маја о. г. дакле на Томину недјељу, обави се моје рукоположење на тај високи и великажни степен свештеноначалства, и ја дођох на управу ове богохраниме Епархије по канонима и обредима св. наше православне и Апо-

WWW.UNILIB.RS

столеке матере цркве „дверми а не и нудје.“ Као ученик Онога, који послушан бијаше „даже до смрти“, одазвао сам се послушан позиву и поборан примих дар овај. Свемогућем Богу, који ме је и позвао, да примим таланат и овај дар, утицати ћу се свагда топлим молитвама, јер ће ми Он, тврдо се надам, и помоћи, да сретан узмогијем „зајметвовати давнему“ и Њега за друга етећи. По свему овоме, послан од цркве, примам управу богоспасајеме Епархије ове, о благочестиви свештеници и мила паство моја!

Шаљући ме црква и предавајући ми предатељи везини управу ову, рекоше ми: „Као што је отац небени послао Свог јединородног Сина, а јединородни Син Апостоле, Апостоли или кроз њих Дух свети послао богоносне Оце наше, а ови опет друге своје пошљедоватеље, тако и ми изабрасмо тебе нашим сабратом у Јерархији и шаћемо те у име Христово, да пасени цркву Његову, све по доброме исповједању, које си исповједио „посредје цркве.“

Посланство је моје дакле и Вама сад, по образцу и на основу науке и наредбе Христа Спаситеља.

Христос, првоначални образ службе, коју сам и ја сад примно, биће ми свагдашњим путевођом у исповједању и извршавању исте. Он дође као Спаситељ свијета, па се и мени ваља трудити, да будем чистим оруђем спасенија повјерених ми душа. Христос не дође, да му послужи, него да Он сам послужи и душу Своју положи за овце, те по томе и ако сам старјешина и на челу управе, не долазим обладати, него да сам послужим. Управа наше св. цркве не познаје силе ни ејајности, јер је основана на љубави, а шта је љубав, то нам је лијепо разложио и описао св. Апостол Павле.

Христос, првовјенчани образ службе моје, дође да посвједочи истину, те према томе треба да и ја без страха истину проповиједам, браним је и штитим по могућству мојих слабих сила.

По образцу пастирначалника Христа, долазим и ја, смирени Архијереј Ваш, као искрени, доброхотни и љубазни отац. „Приступите дакле и приетунајте“ као и до сада к мени, љубављу и повјерењем „и буду вам во отца и ви будете мње во сини и дичери, страху Господњу научу вас.“ — Долазим као вјеран друг и пријатељ. Ваш, „ви друзи моји јесте“; приклањајте и повјеравајте срца Ваша гласу истине, гласу некресе љубави, која ће на основу чисте јеванђелеке науке из срца и уста мојих излазити. Вјерујте, да ће сви моји савјети, учутства и опомене бити по Апостолу Павлу, од чиста срца и добре савјести и вјере нелицемјерне; трудићу се, да моја ријеч вазда са дјелом напоредо иде; претходићу Вам у свему могућем добрим изгледом, потврђујући науке и савјете примјером својим, а уз све ово кажем Вам с Апостолом: „Приду во видјенија“ — доћи ћу на виђење, надајући се тврдо

да ће сваки „иже јест от истини“, послушати глас мој.

Шаљући Вам мила паство, поносу и радости моја, ову прву Архијерејску посланицу и поздрав ове врете, нијесам тијем још са свим задовољио жаркој жељи и дужности својој, користити Вашој и задовољству срца свога. Још бих имао много да вам говорим, јер је заповјед Божија широка, па зато ћу Вам често писати и поучавати Вас, гајећи топли жељу, да вам лица видим и да Вас час прије походим. Међу тим, пробудите вазда постојано вјерни и послушни синови своје православне матере цркве, овог спасителног извора и путевође времените и вјечне славе и среће; храните тврдо и непомично чисту вјеру, и по истој сагријевајте у срцу своме неpritворну и нељажну љубав к Богу; љубав, вјерност и оданост к свом премилостивом владоцу, и послушност Његовијем властима; мир и љубав братску међу собом и са свима људима без разлике вјере и еташина; љубав к домовини и просвјети и љубав својој епиској народности. Осјећајући и радећи тако, тврдо се по св. нашој православној вјери надајте сретноме напретку и Божијем благослову. Не престајте пак обраћати се преблагоме Богу топлим молитвама, за здравље Пречасног Монарха и најмилиствивијег Цара Франца Јосифа I., а и за мене грјешног и смиреног Архијереја Вашег, коме ће Ваше спасење најслађа брига, Ваша срећа, напредак и благостање, највећа радост и утјеха бити и остати.

Свештеници, прељубазна у Христу браћо! Поздрављам и Вас, поздрављем светим! Мени је познат врло важни и свети позив Ваш, кога сам од увијек достојно цијенити знао; ја познајем и пуно цијеним међусобне наше одношаје у служби нашој, као и дужности, које нас узајамно скопчавати имају. Све благе и добре намјере и све племените жеље, о којима сам Вам овдје већ напоменуо, исповједам ево јавно, да би биле узалудне, кад ме Ви љубазна моја у Христу браћо, не биете ревнсно, добровољно и чистојердачно потпомагали. За ову и овакву потпору, усрдно Вас молим. То од вас праведно очекујем и тражим, по што ћете тијем најбоље показати, да ете ми права и искрена у Христу браћа и да ете искрени пастири и љубитељи свете православне цркве и епискога свога рода. Тада праведно очекујте и моју чисту узајамну љубав и сваку могућу потпору. Знајући, да „во мнозје савјетје спасеније јест“, ништа ми милије бити неће, него да се с Вама чешће састанем и да се о важном нашем позиву и великој нашој служби, на славу Божију, братинике посавјетујем и поразговорим, имајући вазда у виду све оно, што се на спасење наше и повјерене нам пастве клони. Шљедујући достојно звању своме, ваља претпоставити, да ће се и словесне овце наше радо и свесрдно гласу нашем одазвати,

Жарка жеља, свадашње настојање и топле молитве наше, нека смјерају вазда на то, да цркве буду на миру, напредујући и ходећи у страху Господњем и утјехом светог Духа, да се умножавају. То нека нам је слава, понос и највећа утјеха! Потражимо у многотрудној служби нашој Господа, јер нам он јасно рече: „взискајућии же Господа, не лишатеја вјекаго блага.“

Завршујући посланицу ову, зајет вам свој полажем: „јакко имати буду памјат о вами и о паствје в молитвах мојих ден и ношч“, молећи Вас, да Ви онет с Ваше стране за мене равнијем начином порадите.

Примите, пречасни ешштеници и богољу база паство, мој Архидерејски благослов! Покровитељ нека нам свијем буде преблаг Христос Спаситељ, заступница нека нам је пресвета и пречиста Богородица и сви свети угодници Божији, молитвама светих ерских просвјетитеља и научитеља: Симеона мироточивого, светитеља Саве, Арсенија и Максима и прочих.

У Мостару граду, 15. маја 1888.

Ваш у Христу Богу молитвеник,
Смирени Архиепископ и Митрополит
Леонтије с. р.

Свештеник у народу.

Аз јесам пастир добри, и знају моја, и знајут мја моја. (Јеванђеље Јов.)

Данас се, браћо свештеници, у народу много тражи од ерског свештеника, па се о њему много и говори, па често и како не треба. Ја ћу се потрудити у овом писању, да ми разлагање буде што више како треба, како би навео и друге свештенике да боље пораде, те да не буде оних који говоре о свештенству, како не треба. Јер заступам мишљење, да се совјетовањем и братским договарањем, можемо упутити да што више вичнији, тачнији и јуначнији у своме светом послу будемо, а тад ћемо, баш учинити крај свима нападањима на нас. То је пут, којим се долази до оне висине, на којој треба свештеник да стане, па да врши што се од њега тражи, као од сејача непропадљивог сјемена: Христове спасоносне науке. — Како је тежак задатак свештеников, то је запета врло тешко и њега одредити и предочити га сваком; како је то свети задатак, то је мени слабом и грешном тешко учуват се, а да се ма и неколико не огришним. Али надајући се на Бога који прашта нехотичне и признате грехе, соколим се проговорит, што мало час рекох.

Преблаг Христос, који неизмјерно дуби сложну, договорну и на посао наглећу браћу, постави своје ученике на мјесто до себе у слави својој са ријечима: „Ви јесте свјет мира“: И то бијаху смртни људи, па сто Богом постадоше бесмртни; и то бише сиромашни чланови свога народа.

Зар би могао и који од нас пожелити од овога дара, неки љешни? — А зар има нешто свјетлије него бити, „виђело свијету“? Јест, истина, нема веће жеље у свакога од нас, а и не треба да нам је што друго на уму и у срцу. Тежимо за истином, па тако управо свјетлимо своме народу; творимо истину, па тако и свој народ учимо истини т. ј. водимо га свијетлости.

Један учен човек вели: „Кад би ми Бог пружио у десној руци истину, а у левој тежњу за истином, па биме запитао: које волим? — Ја бих рекао: Господе! задржи истину за себе, она је само за тебе, јер еи Ти сам истина; а мени само то, што Ти је у левој руци — дај ми, Господе, само тежњу за истином!“ — Тежећи у сваком своме раду за истином и долази се запета до ње, као што је дошао и разбојник, који истину рече и призна своје гријехе, пред оним, који му их опростити, и који грехе може опростити. — „Истино вјерујучи јест то же времја и знајући!“ — вели један учен хришћанин. — — —

Бити видјело свијету, јест света, али и тешка задаћа, коју ми смртни не можемо, онако направити овде на земљи, као преблаг Христос. Али Његова света ријеч: „Будите савршени, као што је Отац ваш на небесима савршен“, даје моћи и снаге за извршење те задаће. Извршитељи светих тајана, то треба да имају на уму, јер им је тад благодат божија помоћ; а над ту моћ и помоћ зар треба зар може бити већа.

Православље је вођа у раду свештеничком; оно покреће све вјерне у животу и раду ка напретку, јер га приљубљује светој науци: Хришћанству. Хришћанство је отворило врата: ка познавању Бога, извора љубави и среће; ка познавању природе, Његових дјела, по којима познајемо: „да је велики Господ, и да су чудна дјела Његова.“ Хришћанство је прекинуло обруч гвоздени, којим је био окован умни напредак рода људског, који је сметао да се духовно живи и оживи. —

Бити проповједник ове науке значи бити извршитељ слова божијег; а то управо и јест: бити „видјело свијету.“ —

Да би се ово постигло, треба у главном: познат и љубит народ свој — паству своју; ције-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

нит и знат позив свој, одушевљен бит у раду свом; и проучит, разумјет, љубит и вјероват рич Христову. Ако свештеник не познаје ово што напоменух уподобљава се орачу који незна за какав му је усјев згодна поорана земља, и који баца сјеме у земљу пуну трња, пијеска и корова. Бити свјестан свога светог позива, бити љубитељ вјере и народа свога, мора бити сваки свештеник, ако хоће да одржи свој чин и своју личност на висини поштовања. Мора у дјело приводити, дјелом доказивати, да се и на њему види да је истина што освешћеним устима збори да је зајета: „вјера, без добрих дјела, мртва.“ —

Наша српска историја, која има листова и прним словом исписаних није без листова златним словом исписаних. На тим листовима наћи ћемо доста имена која нас опомињу на рад око српске цркве, око утврђења православља у нашем Српству. Шта мислите, кад прочитате име св. Сава, св. Симеон, св. Арсеније, св. Максим? — Што вам се у срцу појави кад помислите на протопоп Недељка, који смјело са кретом у руци проговори: „Одбите се силни од силнијех! Док у цркви закон савршимо, знати ће се на коме је царство“, који се не поплаши мача ни ханцара, нити еурових нападања од стране разжарених отимача српског престола, који се непоплаши — — — јер бијаше обузет духовним животом, јер бијаше **свештеник**. — Шта би могао мислит? Тад би се срцем и душом пренио у оне крајеве, који су гледали те славне мужеве, а затим у рајско насеље, које Бог приправи за своје добре слуге — **свештенике**. У овим славним синовима нашега народа куцаше хришћанско и родољубиво српско срце. Ови српски великани нознаше свој народ, те му усадише дубоко у срце свето православље, да су за њ вјеговима многи синци крвљу лили, на коју умирали, те постали мученицима за вјеру и народ. Ово су она српска чада, која умилним гласом, добрим владањем, примјерним држањем, умјереним животом, свесрдним радом, узвишеном љубављу и безпримјерним пожртвовањем спојише православни осјећај са српским осећањем те постаде наша црква „српска црква“, а православна вјера „српска вјера.“ И нама данас ништа не смета, да свој народ упознамо, па да га одржимо и срцем и душом на путу правога хришћанства — св. православља. Само немар наш може сметати, јер нема силе, која може **свештеника** сврнути са пута правога пастира; а томе нам је доказ оно много и нечовечно гонење цркве Христове у доба њеног почетка. Ко подлеже? она или тиранство? човечанска или божанска уставова???

Упознати народ није ни лака ствар, али није несавладљива. То се постижава, са опћењем, дружењем и живљењем са народом: управо са — не туђењем од народа. Свештеник је за цр-

кву за народ; он то мора знати. Овде немислим онако, као што би мислио онај, који хоће да се боји да свештеник неопстане итрачка ћепца неколико самовољних чланова цркве. Не! — ја тако не мислим. Ја мислим, да свештеник мора љубити цркву своју при вршењу светих тајана, а не дјејствоват у њој као преко срца или гордећи се по ономе: „триета без пона ништа.“ Ово није речено да се народ баца у прашину, а свештеник постави на недостижним стуб, но да се узнесе, по народном мудровању, потреба Божије благодати при сваком раду, која се на раденике излијева под видљивим знацима, са свештениковим благосиљањем. Ово није речено због личног присуства но због рада кога свештеник ради. — Е сад је свештенику дужност подићи и своју личност пред народом да им покаже, е је достојан носити чин духовника, да је достојан просити благодат од Бога за све вјерне.

Познати живот, обичаје, мисли и жеље свога народа може само онај који је и срцем и душом уз народ са народом. Својим животом и радом показат како се живи и ради: поштовати добре обичаје и подржавати их, те њима доказиват да је: „обичај готов закон“, а зле обичаје и хрђаве навике искорјењавати; пенитивати мисли, жеље и осјећај свога народа, па добре мисли не дат да остану само „пуете“ мисли и жеље, а добре осјећаје још више разбуктит; напротив хрђаве мисли и предрасуде чупат из душе свога народа као коров са њиве. Треба знати да је и жељети хрђаво, прави грјех, јер такве жеље донесу и така дјела, те није ни чудо што су цуне апсане, што се кују поеве дневно ланци за пућење — **човека**, у коме почива божја мјезимица наша душа, коју човек обрне на добро или зло. —

Само овако ће се отворити врата у душу народа у ризницу његовог духовног блага. За упознат свој народ, да богме, да не треба физичке силе; Христова је ријеч и сила и моћ и снага свештенику. Истина треба мало више труда; али које тјело души служи неосјећа за умор; само треба чисту душу и добру вољу имат па се изврше и најтежи задатци у животу. Народ је црква, а црква је права, која живи вишим духовним животом, која слуша ријечи Христове и чува их. Упутимо сваког члана да изабере „благучест“, јер само на таком темељу може црква живити мирно унутра, а одбити нападаје који долазе се поља, само тад може бити народ право „стадо“ а свештеник у истини прави „пастир.“ —

При пролажењу кроз народ прави свештеник, свакад пред сваким и у свакој прилици, јавља се као васпитач, као учитељ, као наставник, као савјетник, као — љекар душе и тјела. Он је и са одраслим и са младим, и са мушким и са женским, и са спромашним и са богатим и са мудрим и са простим. Дружећи се са њима испитује их и са добре и са хрђаве

стране, а непролази мимо њих, ако с њима нема званичне дужности. За ово треба воље и пожртвовања, као и доста вјештине и знања, да се на први поглед одвоји добра страна од хрђаве, да мог — буде проницаво завирити у душу свога слушаоца, да мог — буде неуморно радити и преко своје званичне дужности, оно што је и црквеним и земаљским законом дозвољено. Радећи, по црквеном закону, радиш уједно и по земаљском, јер се ти закони не косе. Хришћанске жеље, мисли и осјећања извршивати значи ићи на суерет наредбама Бога и цара, значи дозвољено, и пред Богом и пред свијетом радити.

Знати се може доста, па оно што је добро и племенито, као и оно што је лијено и корисно али се и тад више пута догоди, да се мало шта таково уради. Овдје личне страсти и жеље царују; промислимо о себи и о своме раду, да и ми у таку погрешку нијесмо пали или да не паднемо! — Зато треба сваки да има унутрашње побуде: саучешћа, која ће га везати и нагонити „да чини другом што је рад да му други чини.“ Но, знање просипати по народу, а непознавати га није свакад умјесно, јер често пута најплеменитије мисли и жеље наиђу на отпор; а то само зато, што није изабран згодан час и пут, што се није предвидио отпор, па, по могућству и околишио. Има случајева ће свешеник од знања, наиће на такови отпор, да се чисто он задиви и посумња у истину свога рада; што свештеника, од мање знања а одвише вјештине, никад готово постић неће.

Рекох мало више саучешће. Шта обузима ова ријеч нећу нашироко говорити, само ћу рећи шта свештеник мора чинит па да му се може рећи: „срце бити из њедара да о.“ Заиста ником није тако нужно меко срце као свештенику; никоме тако нијесу нужне „широке преи“ као проповједнику Спасових ријечи: не враћај зло за зло.“ Свештеник, дакле мора у све дане свога земаљског живота, живота у коме се не може страстима угађати, ако се хоће душа да сачува и „положи за овце“ — да дијели радост и жалост са својом паством. Од њега се највише ште да то чини, јер: подјељена туга, у полу је мања; подјељена срећа, у два пут је већа.“ А то богме, не чини онај окорјелог и тврдог срца, него онај кога боли туђа боља, а радости туђа радост; а то не чини онај који се велича те се не може да снусти са животом у свој „прости“ народ. Српски свештеник није с овим, он не може бити тврда срца, он не може бити без — саучешћа!!! Српски је свештеник душа свога народа, који треба да га јединокушно и јединодушно управља напријед. Свето јеванђеље нек је вођа у раду и животу, па се неће ожеднит науке Христове па

ће се пити „вода жива“ са непресушимог извора, која некад никад ожеднити. На овај извор народ треба водит, и свештеник српски не смије малакрати и оставит народ на по пута; он га мора водити без обзира на своје муке и патње. Они морају имати вазда на уму Христове ријечи: „Мене ради.“ — Ако народ кад падне у какву биједу или невољу те под тешким животом стење, свештеник треба да прискочи са добрим свјетом и опоменом на „Бога спасајућача о.“ Ова духовна храна пренесе га у духовни живот, те тријељиво сноси свој живот, а тим се приближује највећем мученику, некупитељу, који страда за избављене наше. Ово неће разумети само онај који неће ни у ком случају да од свог залогоја откине, него се држи оног: „што је поново нек је готово“, не назећи на молбу и преклињања.

Наш први Архиепископ св. Сава не пожали блага, дворског сјаја и краљевске круне, но узне црну хаљину светогорског калуђера и трновити штап народног учитеља; те би своме народу примјер живота хришћанског, путујући од мјеста до мјеста, позивајући своје Србе са Христовим ријечима: „Придите чада послушајте мене, страху господњу научу вас.“ — Сад се заштајмо: би ли смјели данас окренути лице своје од свог народа, пет вијекова мученог? те му не садити у душу непропадљиво цвијеће духовног живота. Готово је осам вијекова прошло од како све српске земље бијаху под једним скиптром славног Немање; седам их је већ прошло одавно од како је и Босна била под његовим скиптром: а то је баш оно доба, кад му ћерка наше Босне роди сина, Растка, на кога се сваки српски свештеник угледати може. Заиста би грозно било и чути, а камо ли виђети оног пастира, који се не би у души осјећао весео, што је наследник овакових српских синова. Но, није доста радовати се, но треба и радити, па да се види ма и најмањи напредак кроз толико вијекова од I. српског самосталног црквеног поглавице. — Пошље овог питања, бацимо се у мислима на доба радовања нашега народа, на доба чемерног живота и нас и наше пастве! У том добу видит ћемо, како се смирени свештеници са чврстим срцем и надом у Бога показују народу, као истински лекари народних боља окупљајући га око себе, око светиња српских, цркава и манастира, око српских гусала, која су ублажавале јаде народне, бјежећи с њим у гудуре и густи шуме, дијелећи с њим и најгорчу чању до дна. Шта их је на кољу издануло, шта их је у тамницама иструнуло, а све за „српску“ вјеру и лијену народност српску — „за крет часни и слободу златну.“ Заиста мало који народ имађаше овакових својих мученика.“

(Наставиће се.)

Бесједа на задушнице.

Драга браћо!

И код незнабожаца па и најдивљи и најсуровији народа, оплакују се умрли сродници, знанци и пријатељи. Једни би народи чували у скупоцијеним кутијама ципео њива тијела, други мирисавим травама и мастима напуња ли би мртве остатке, да им дуже времена цјелокупни остану и т. д. Када су дакле и сами дивљи народи указивали част својим мртвима, — то још више ми хришћани треба нашијем умрлима да достојну част одамо. Корисно ће дакле бити, да вам у овој бесједи у кратко изложим, како ћемо најбоље показати, да наше мртве чествујемо и да их се сјећамо. То ћу вам доказати у ово седам наступајући тачака.

1. Шта се мора радити и чинити, кад умре човек у мјесту, ће се ми налазимо? Често и обично бива, кад умре хришћанин у једном мјесту, да се ту ништа није чује ни види, — до кукања, плача и јадиковања. Нетреба плачу и јадиковању замјерити; јер тешко је — није се забранити може, да се том приликом не искали туга и жалост за онима, које смо за навјек овдје изгубили — није ћемо их на земљи више икад видити; али треба знати, да се не остаје само при плачу, јер има нешто, што је за мртвог потребније. Треба се дакле за њега Богу молити. Када свештеник чита канон на неход души, читајмо га и ми с њим, и гледајући на блиједо тијело умрућућег, препоручимо му душу с топлим молитвом Богу, да јој милостив буде; те је онда тек учињено оно, што је потребитије од плача. Тада нека приступи супруга, сви синови и кћери, нека обгрле ладну руку оца ил матере; нека оросе сузама њово тијело; нека ондје обећају, да ће остати ваљани и да ће испунити савјете њиве.

2. Ако желимо част указати умрлом пријатељу или сусједу, то како чујемо да звоно њиву смрт огласи, треба одма да помислимо: ето опет оде са овога свијета један брат мој или сестра, помолити се Богу за душу његову и из свег гласа рећи: Бог да га помилује, — Бог да му души прости; јер браћо, Богу је врло пријатна овака срдачна молитва.

3. Ако оћемо, да пристојну част укажемо нашем умрломе сроднику и пријатељу, онда му то учинимо још ондје, док му мртво тијело у кући лежи. Када се скупе сви сусједи и блиски род, да штоно ријеч чувају мртваца, да му мртвачки одар наките — то тијем врло добро чине, да се цијела породица умрлог утјечи; а и за душу покојника то је полезно. Али ако ту (ће мртвац лежи) дођу и звани и не звани; ако препуне собу, да се човек загушује; ако мјесто плача, мјесто молитве — мјесто тјешења

тужни кућана, — почну се ондје шале збијати; ако многи долазе ту, само да се напију и наједу, доиста онда слаба част; шта више, срамота и никаква корист! Тврдо знам, да кад би онда мртвац проговорити могао, устао би и повикао: одлазите ви лукави и притворни људи, јер не дођесте мене ради, да ми последњу и братску услугу учините, — него ради нашег грла и трбуха, да се само наједете и напијете.

4. Не само док је мртво тијело у кући, него када га и у цркву понесу, треба да га пропратимо и у спроводу будемо, пјевајући заједно са свештеником: Свјати Боже, и друге пјесне. Од цркве, да га опет до гроба спроведемо, прегршт му земље у гроб бацимо; а души да му вјечни покој пожелимо. Не треба дакле у спровод само зато ићи, да видимо шта се тамо ради, него да се молимо Богу за душу покојника. Сви редом са свијећама у руци да га пратимо, и особито да настојимо, да у спроводу влада ред, мир и побожност. Не будимо на спроводу само великих и богатих пријатеља, него долазимо на погреб и спромачни наши сусједи; јер и они су браћа наша.

5. За душу покојника, врло је добро давати на погребу милостињу спромасима, као што о томе и св. писмо говори; и отуда постојаше у нас тако звана даће или подуница. Красан обичај; али ево жалости, кад се на зло изврнуо! Слабо се ту сјећа сиротиње, него се скуши и сито и бијесно и то само, да се још боље наједо и напије; те тако частећи се и трошећи имање породично, удари се у свађе, цевске и ружње, те мјесто блакнања души покојниковој, још већи грјех на њу навлаче. Занега грдна срамота, да тугу и жалост, коју за покојником проводимо, још исти дан на весеље, вику, цевку и срамно пијанчење, обратимо.

6. Част указаћемо мртвима и онда, ако гробља, ће их упошавамо у реду и пристојној чистоћи држимо. Гробље браћо називамо ми свето мјесто; јер су гробови наше вјечне куће. Као год, што је дужност општине позити, да је гробље јаком и добром оградом опасно, тако је задаћа и свакој породици, да гробове своји умрли у реду држе и чисте, и да крет чело главе покојника увијек стоји, као знак, да је то био хришћанин и да је вјеровало у распетога Христа Спаситеља.

7. Али и то све још није довољна част, коју мртвима нашим указујемо. Ми не треба само за њих да се молимо онда, док су њина мртва тјелеса пред нашијем очима, док на опшјелу њиву стојимо и док их у гроб положимо; — него док смо год живи, нека топли наша молитва за њи непрестане. Дужност је дакле

наша, свагда за њи се молити и успомене по пропису цркве чинити им.

Овако поступајући браћо неће узалудна бити суза наша, коју над гробовима наши умрли пролијемо — Бог ће се на душе њине смилovati и у милост их своју примити; а нас

ће благословити, који умијемо праву хришћанску част и љубав указивати нашијем мртвима. Амин.*)

С. Давидовић
свештеник.

Наше вјероисповједне школе.

(Свршетак.)

Спријечени разним потешкоћама, које се изродише при овом разматрању и писању о нашим школским приликама, завршујемо их сво до згодније прилике.

Колико толико ради смо били њима да побудимо размишљања и у ширим круговима нашега народа, поглавито пак у онјем личностима, које су позване да руководе наш неук народ у данашњем слободном положају његову, бољој срећи и љешној будућности.

Нама преостаје за сад још само то, да у неколико напомена изложимо овдје дужности нашијех црквено-школскијех општина, односно школскијех одбора у овом питању.

Ми сви добро знамо, да су у новија доба врло порасла изискавања према народној школи у опште, и да им морамо безусловно са потпуном готовошћу да излазимо на сучет. Данас се више незахтијева од основне школе само она гола цијелост, коју до сада добијасмо; не могу изискивањима данашњим да задовоље само пуне зидине школске без учила и намјештаја, као што је то до данас у неколико поднијети могло, нити опет учитељи без ваљане четходне спреме своје — без оспособљења. Ни једна ова страна данашње народне школе не емије у нама сузбијати добру вољу и одушевљење за нашу српску вјероисповједну школу, јер данашњи огромни напреди на пољу наука и знаности, данашњи дух времена мора да повлачи и нас и нашу народну школу за собом. Данас се од нар. школе, као од општег образовалишта и васпиталишта захтијева, да од свакога свога питомца створи цркви приврженика, владару поданика, држави грађана и народу своје врне члана, а да би то она постићи могла, мора се подићи на степен, са кога ће моћи да одговара овим захтјевима. — Степен је тај ваљано школско уређење, које данашњи дух времена захтијева, а ово је опет дужност општина.

Да се ваљано школско уређење постигне, дужност је држава и другијех друштвенијех установа, да се побрину у првоме реду за ваљано изобраење учитеља, а општинама опет, да добију такве ваљане учитеље. Јер у колико је год школа према животним захтјевима морала напријед да корачи, у толико је она морала са собом да повуче и учитеља, као членицу, која ће да остварује те њезине захтјеве. Школска зграда,

школски намјештај, учила, школске власти, уредбе, наставни планови, надзор итд., све то може бити како му драго добро и усавршено, али без ваљана учитеља остаје све мртво. Свима тим потешкоћима доброт уређења, не може се дати школи унутарњег напретка, нити образовне и васпитане снаге, ако правила и установе, које се отуд извађају, није кадар учитељ разумјети није кадар примјенити их на прилике своје школе и задахнути их свјежином духа свога. Зато ћемо и ми са ваљаним учитељима моћи најбоље одржати наше српске вјероисповједне школе, јер он сваки, као такав, оличава у себи морални карактер, опште и стручно знање, вјештину и такт у своме раду, љубав према свом позиву, итд., једном ријечју: оличава у себи све добро своје школе и народа свога.

На досадање наше стање у томе погледу, ми се у већини не можемо потужити, већ е похвалом о њему говорити.

Наше српске учитељске школе у Г. Карловцу и у Сомбору дадоше нам досада за наше школе велики број збиља галанних и савјесних учитеља, који и њима и себи и у нашој средини овдје створише баш лијена гласа. — Данас већ имадемо и трећи извор учитеља за наше српске вјероисповједне школе, нашу богословију у Релеву, у којој се између осталијех и педагошке науке потпуно изучавају. Неколицина њезиних питаца, који сад већ отправаљају учитељска звања, у нашим српским вјероисповједним школама, стекоше већ и признања у своме позиву, а то је лијен глас нашијех босанско-херцеговачкијех синова, коме се зачета из све душе радовати можемо.

Но имамо опет с ове стране и немилостива јава у нашим општинама, што мало држе до тога, да им учитељи у њиховом мјесту што дуже учитељују. Уобичајено је, на жалост, годину — двије на доста. Требало би ово особито узети на ум, јер док год буде у нас владала та честа промјена учитеља, дотле школа нити може напредовати, нити ће опет бољи учитељи хтјети да траже само таква са страховањем спојена и привремена мјеста. Свакако је пријекно нужно, да наше општине

*) Босански мухамеданци не једу и не пију при укуцима својих мртви; али и опет том приликом сваки ће приличну свотицу новца фукари подијелити, што је зачета хвале вриједно.

и школски одбори за срећу подматка свога не-траже узроке тијех штетнијех појава и да уклоне сметње напредку, које само њима на штету и срамоту служе.

У дужности наших општина односно школских одбора спада даће све оно друго, што је за валану школу и успјешну наставу неопходно нужно. Т суу дакле школски локали, намјештај и учила.

У школој згради поглавито ваља узети обзир на школску собу.

Школска соба мора према данашњим захтјевима да буде довољно пространа (на сваког ученика најмање $\frac{1}{2}m^2$) да буде довољно освијетљена и да свјетлост само сједне стране улази; да буду собе даскама патосане и доста високе ($3\frac{1}{2}$ —4м.), и штоје најважније, да имају увијек здравља ради довољно чиста ваздуха, за што је нужна добро уређена и zgodna вентилација.

Што се школског намјештаја тиче ваља особиту пажњу обратити школским клупама (скампјама). Њих по школама и данас још има много неудесних; те ваља да се оправе и прекроје према узрастима дјечијим и данашњим прописима, како ни оне неби могле да нашкоде здрављу дјечијем. Овамо спада још сто за учитеља, столице и орман школски, у ходнику вјешалице за хаљине, посуђе за воду и др.

„Без алата нема заната“ каже српска пословица, па се она у неколико проноси и на школски живот.

Као год што сваки посао потребује нека извјесна средства, којима да се врши, тако исто и учитељ за свој посао потребује опет таква извјесна средства, а то су учила. Њих дијелимо на општа, која сви ученици некога разреда у једно исто вријеме употребљују, и посебна, која употребљује опет сваки ученик засебно.

За опште учила дужне су се бринути општине, односно школ. одбори, а за посебна мјестимично школски одбори, мјестимично опет родитељи дјечији.

Наше српске вјероисповједне школе потребују ова учила: школску таблу, креду, суиџер, слике за очигледно састављање; нацрт мјеста и околице, мапу Босне, Херцеговине и Балканског полуострва, мапу Аустро-Угарске монархије и Јевропе, глобус и планшлобе; рачунаљку, метарски правачник, шестар, најглавије метарске мјере у нарави и таблице за астале, збирку гео-

метријских тијела; слике за предавање јестественце и малу збирку физикалних справа.

Осим ове збирке учила, која су неопходно нужна и најважнија, могу имућније општине да је поуне још са вјеронаучним сликама, са таблицама о поуци из газдинства и пољопривреде (Хартингерове и Лукасове), са разним моделима итд.; за женске школе пак нужне су још и збирке учила за ручна ученичка дјела. У свакој школој соби на петочној страни треба да висе о зиду слика — икона св. Саве, а према њој слика владоца.

Посебна учила школека, т. ј. књиге ђачке и друге нужне приборе њихове, има да набави у споразуму са учитељем школски одбор у мјестима гдје нема књижаре, или дјечији родитељи, гдје ова постоји. За прве случајеве дужан је учитељ прије почетка сваке школеке године према броју ђака саставити „списак“ свију нужнијех учила и школеком га одбору поднијети, а школски одбор у року од 14 дана по списку назначене предмете набавити и учитељу уручити. Учитељ ће даће, чим књиге и др. дјечи раздијели, поднијети школском одбору „извјешће“, коме је какву књигу и колико њих дао, са ознаком уједно вриједности сваке књиге и укупног њихова износа. Школски одбор поступиће даће према увиђавности својој; од неких ће наплатити, а неким (сиромашнијима) дјечијим родитељима опростиће опет дотичну суму.

Ситније школеке потребе, као артију, мастило, пера, оловке итд. има да набавља старатељ школски у договору опет и само са учитељем.

Бесцјене су ове жртве за сваку општину, која има у виду добру и уређену школу само као средство цијељи за живот дјече своје, и оног учитеља, коме је она опет само цијељ живота његова. —

* * *

Ако се наша српска народна вјероисповједна школа и старатељи њени буду придржавали ових установа, које су иначе својствене данас већ читавом просвјешеном свијету, онда ће нам она и при мање угодним приликама другим давати епнове, који ће бити светој својој православној цркви побожни приврженици, владару вијерни поданици, држави поносити грађани и народу своме српском истински родољуби и врени чланови његови. —

— р. —

Пут на Синај.

написао

Хаџи Савва Косановић, бивши Дабро-босански митрополит.

(Наставак.)

Сјутра дан порано послао сам мој и слугин уђемо губернатору који нас пријатељски прими, насаш у консулат да се визирају. У томе већ на диване посади и почасти кафом и цигарима. За

взирање пасоша он нехте ништа узети, јер на моје питање: шта имам платити? одговори шадећи се: „само 1000 лира!“

Прексјутра дан испрати ме на вапор преосвећени Порфиреје и други пријатељи, а дао ми је као пратњу на Синај О. Јосифа Монаха и једног исушеника, који су и онако морали тамо ићи. Ова двојица уиртљаше на вапор неке вреће и сандуке за Синај и Рент, па и два велика двокатна кафеза, са једно 50 одраслијех пилића. За тај изливни товар ја сам се чисто љутио и рекао владици: а шта ће још и та безиослица, па и онако тјескобну египатском вапору, да је само више галаме? Владика се мало осмјехну, али ми ништа не одговори на ту примјетбу.

Ја сам још имао особиту срећу, да том приликом путујем са оном свештенном експедицијом, коју Султан сваке године шаље на „Табу“, а то су дарови и покривачи, који се полажу на гроб „Пејрамбера Мухамеда“; па пошто прегодиште на гробу, други ће се довијети, а они освећени враћају у Стамбол, и пошље Султан обдарује ђамије, ће живе Мусломани. Ја се сјећам да је така једна ствар послата у Сарајево 1875. или 1876. године, у вријеме последњег турско-црногорског рата, те свечанијем начином сретнута за градом од наше, војске, улеме и мухамеданског житељства; те везир посећи је на глави а подржаван од Муфтије и Кадије, уз пуцњавут онова, смјештена је у ђамију Хуерен-бегову, или у једно турбе одма уз ђамију. А то је лијено и религиозно од њиве стране; јер, ко не може лично отићи на Табу, он пазази утјехе у својој савјести, кад се поклати пред предметом који је прегодиштно на гробу њива свеца. —

Вапор накрцан робом и народом од разник милета и вјера, као сарделе у кутијама, крену из пристаништа Суец црвеног мора пред вече. Једну талијанску оклоњачу остави емо у „порту“, која бјеше спремна да пође за Абисинију, да положи и у прах сатаре оне „дивљаке“, који јој лани (о св. Сави српском) потукоше оне јуначке витезове.

Ноћ наступи тиха и ведрa, а море? успавало се међу двије видне обале као сито дијете у колијевци, да ти је милина путовати по тој ладовини. Звонце позва путнике, разумје се господу за астал и лијепу вечеру, какву Грк буфетчија умје справити по петочној и западној кујини, па шта ко бегенише; али пошље при плаћању врло преслану, да није мислим скупља ни на великом Океану. — За суложнике имадох у најширој кабини двојцу консула: француског из Суакима и грчког из Цеде, г. К. Кантакузена; те још једног младог дебељака из Холандије. Додијала му врућина кукавцу, пак се пошње вечере разлађује за лавором мокрим платном. Ми га остави емо нека се брчка по вољи, а чај ћемо свакако пити на крову. Канетан Арап, Јусуф ефендија, човјек млађих година али побо-

жан и благ као јагње, прекретио ноге на своме дивану изван кабине, па претура бројанице, а до њега гођа свештене еседниције неки Ветеран-паша, бијеле браде као лобудово перје, потиранује он из бурмутине, а разговор воде по турски о њловим послима и старијем земану. Ми на клупама и столицама, а пилот (корманош) Арап издрина и гологљат обкрочио округли стуб, па преко витла тимунскога њири у освјетљену иглу и управља лађом, да незадре у странпутицу као Марково рало. У томе угледа емо и ону оклоњачу, као мали островић, ће јури за нама десном страном, сва освјетљена разнобојним огњем. Да бијасемо почем Абисинци, нали би јој вала у шаке, као миш у мачије шаке, с мањом грмљавом него они некат под Висом! Кад се освјетљења та грдосија са двокатним батеријама, а некије 7 до 800 војника успореди према нама, занета изгледаше величанствена као каква палата илуминирана.

Случај је хтјео да је покрај мене сједио један Бугарин, Димитрије Имафкулов, родом из Месоме. По одавно је с братом доселио у Мисир, те је за војеку египатску лиферово месо, а сада за талијанску. Иде и он да по двоструку цијену купује говеда око Цеде, Суакима и т. д., па ће и за њега бити шићара и добити, а Талијани плаћају за готово.

Лађа талијанска и спрема против Абисинца, бјеше оншти предмет разговора међу нама на лађи, па тако и нагађања на чијој је страни правица? и чија ће од прилике бити побједа? Свијет ко свијет, „неко у клинац а неко у плочу“. Неки рекоше: „Италијани не имаду баш никаква права насрћати на туђу земљу и државу, и то је барбаризам од њиве стране, а овамо се хвалишу уманитетом и заузимају се за слободу Бугара.“ Други је узеше у протекцију, велећи: „Италија оће само да културу и шитомост промакне међу оне дивљаке“ (!!); у које му ријечи један унаде е питањем: „Какву културу? Зар онаку као Французи и Шпањолци у Тунису и Мароку? Инглези у Индијама, Египту и Каиру? Русија у Бухари и Мерву?“ и т. д. и т. д. Трећи наведе друге и ваљаније разлоге: „Европа је препуна и претрпана народима, све се цивилизовало и изучило, да већ нема ни мјеста за службе, па нужда и невоља нагони да се чине колонизације изван граница Европе, ће је више простора а мање народа.“ Четврти опет пронађе и уклуча неки особити начин, како би се или како ће се смањити европско „житељство“, т. ј. „што немогу заразне болести позобати и освоити, и што апотека отме из чељуети неприродоје смрти, то ће моћи утаманили и прождријети један велики европски рат, за који су се већ све државе мале и велике до грла спремиле и наоружале, и тај ће оншти замршај зацјело проредити тјескобну Европу, јер се ту неће тући обичне војске, него народи и милијун најјачијех љуцкијех снага па свијету“.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Бугарин Димитрије рече ми, да он добро познава Абисинију, њову престолницу и лично цара Јована. Кад је тако, ја га запитам: шта вам се чини, оће ли се Абисинци моћи одуријети овој спреми и навали талијанској? „оће“, одговори ми с поуздањем. „Талијани могу обрати оно исто срамотно зеље као и лани, и што иду даље унутра за њих је све опасније. Италији неподноси материјално прекрцавати многу војску у Абисинију, јер је сваки војник врло много кошта, као што је и за пролаз само оне једне лађе кроз Суец платила преко хиљаду лира; а с ма-

лом војском опет неможе ништа учинити против неколико пута веће војске, па и одважнијех убојница.“ (Хвалио их је некада и велики Александер). А имаду ли оружја и муниције? „Свега тога наћи ће се у њих, а и вјештих пријатељских вођа, који тамо умједну промаћи под брадама и у другим мисонерским мантијама . . . !

У колико сам још примјетио, Арани су с милијем оком и озбиљном шутњом пратили пролаз те лађе, што је знак да су њихове симпатије на страни Абисинаца.

(Наставиће се.)

Нешто о слободном зидарству.

Од Драгомира В. Остојића богослова IV. године у Релеву.

(Свршетак.)

Ложама слободних зидара у источном дјелу Аустро-Угарске монархије дала је влада слободу. Основ великој ложи у Угарској у Пешти, која носи више карактер политички а која иде највише против ултрамонтанства, положен је године 1870.

Масонству у Бразилији једна од најглавнијих задаћа јест: борба са римокатоличком црквом

Неке ложе у Немачкој и Француској невјерују ни у „великог зидара васељене“. Одношај њихов према хришћанској цркви јест непријатељски. Многе ложе особито у Француској, Белгији и Италији, пошле ватиканског сабора (држаног 1869.—70. године, на коме је непогрешивост папска проглашена), иду највише против папства, што се јасно види из ових ријечи једног великог мајстора: Папа заслужен властољубљем приписао је себи божија својства за то, да би могао себи све покорити, да би могао владати над сваким живим створом. Све масонске ложе дужне су се наоружати против тога нечувеног насиља“ и т. д. Неке ложе у Француској и Белгији из мрзости према римској цркви, забрањују члановима братства да зову свештеника да им крсти дјете, да благослови брак пред олтарем, да долази умрлом и да га се додирује и т. д.

У средњем вјеку многа друштва као Језуите, Шоти, темплари, алхемисте и др. покушавали су да слободно зидарство на своју цијелу употребе; да његов прави смјер измјене и други му даду. Отуда се појавише многе зајевнице, а друштво доби много и јавних и тајних непријатеља. У тако — за зидарство опасном — времену; у времену, кад је могло и душу своју испустити у чељустима разних друштава, изађе на свијет 24. Јуна 1535. године и тако звана „келнска споменица“, која је имала цијелу да масонство представи као ред, орден богословоко ритерски, којим управља један мајстор са пресвјетлим патријархом; али основним ис-

траживањем Клоса, Швечкеја и др. јасно се увиђе лажност ове споменице. Тек напредњачке мисли XVIII. стољећа уздигоше братство на његову првашњу простоту и тако га сачува до коначне пропасти. Године 1783. у Франкфурту на Мајни сјединише се међу собом еклектици (који између више предмета изабери онај, који је најбољи). Они намислише да друштву поврате његову пређашњу задаћу; да угуше неслогу и гложење; међу грађанима; да успоставе само три друштвена степена савршенства; да братство еманципирају од других друштава и да од њега уклоне разне митосе и мистификације, које му приписиваше народ. — Тако се друштво ослободи својих непријатеља, сачува своју част и пређашњу задаћу. И тек пошле овог времена могаше се оно надати на бољу будућност; могаше се ширити на све стране по цијелом свијету и по свима земљама, и могаше се унутрашње уређивати и усавршавати. — Својим историчним списима Ф. Л. Шведер, Шнајдер и Ведекинд; својим дубоким философским схваћањем Феслер, Фихте а особито Краузе изазваше нову зору у животу зидарских ложа.

Рад слободног зидарства јест двострук: видљиви (спољашни) и невидљиви (духовни). Видљиви знак састоји се у дјељењу милостиње сиромасима и невољнима; у љубави према људству; у подизању добротворних завода и никола, које ће упливисати на народно школовање и образовање. Духовни или невидљиви рад састоји се у просвјетењу ума; очелечењу карактера; упућивању на вјешите идеје истине, љепоте и доброте; у ширењу хуманости и у ослобођењу од сујевјерја и предрасуда. Због тих слободоумних начела, римска црква и данас као и прије гледа врло оштро за развићем савременог масонства. Скоро у свакој енциклопедији папа опомиње западне хришћане на зидарство; зидарству једном у гријех уписује све данашње нападе на

римску цркву, све савремене расколе и анти-хришћанска друштва, која својом науком и радом толике ударе наносе римокатоличкој цркви и западном хришћанском свијету. Осим тога су и саме анатеме бацали на слободно зидарство као Климент XII 1738. год.; Венедикт XIV 1751. Пије VII, Лав XII, Пије IX 25. Септембра 1865. А осим папа, против којих масони највише ратују, и други богослови и писци римске цркве воде с њима пољему. Западни богослови у својим полемичким списима представљају слоб. зидарство као револуционо друштво, које подкошава и руши основ политичком животу сваке државе; које је расадник свију јереси и које је особити и нарочити непријатељ и религије и цркве. Но католички писци пошто не воде борбу са масонством ради одбране и заштите хришћанства и

истинитог учења свете христове цркве, него да одбране папство и да језуитску догматику сачувају цијелу и од масона невредиму, то та њихова борба има врло малог, тако рећи никаквог успјеха; јер су масони посредством својих близу 8000 ложа ухватили корјена у цијелом човјештву.

Масони имаду и своју прилично велику литературу, којом своје идеје шире по свима земљама. Од књига да споменем: „Sämtliche Schriften über F. Freiberg. 1805.; „Asträä Taschenbuch für Freimaurer neue Folge“ Lpz. 1882.; „Der Freimaurerbund“. D. Beidel Lpz. 1876.; „Rom und die Freimaurerei von Philocrestos aus dem Portugiesischen 1874.“; и гореспоменута брошура на руском језику: „Современое масонство“ и т. д., по којој сам радио овај чланак.

Искрице.

Човјече, угледај се на мравца, који пити је орач нити конач нити га што приморава да ради — како ревно и трудољубиво прибира и саставља себи храну; па буди мудрија од њега, користи се паметно расположивим средствима, кад ти је дао Бог свијест и разум.

*

Човјече погледај на пчелу, која тако жарко љуби свој род, племе, и врши свој посао, трудећи се неуморно да својим знојем прибави себи и друштву свом потребе а човјеку наслалу; па и ти који снагом и разумом много и много надмашаш и превазилазиш пчелу, буди у толико вриједнији, уреднији и тачнији, те свој живот и

рад удешавај сам себи на срећу и радост, а ближњима својима — народу своме и цркви на корист.

*

Човјече у одговору на свако питање и у изражајима буди спор, али у раду и послу неизостај, већ журно иди напријед! Ленивац много лежи, дуго спава, последије зијева и дријема, а на посљетку дође да ништа нема; постане сиромах, просјак без куће и кућништа. Хрља гвожђе уништава, нерад и леност човјека, његову снагу раслаби и имање уиропати.

Арх. Венијамин.

Конзисторијалне окружнице.

свему свештенству Дабро-босанске епархије.

Број 152/ске 1883.

О к р у ж н и ц а

Од Наше архиепископске стране, желећи бољи надзор над православним школама имати, позивамо дотично свештенство, да у споразуму са Српско-православним општинама, преко надлежног проте, извјештај поднесу нашој конзисторији, најдаље до два мјесеца, о Српско-православним народним школама, и то у овом реду:

1. Да се у извјештају назначи: колико у ком протопрезвитерату има школа мужких и женских? јесу ли оне комуналне или вјероисповједне? колико у њима има православне дијете мужке и женске? ко их учи молитвама и предава катихизис? колико има разреда у свакој школи? ка-

кви се предмети предају и по ком методу? Учитељи и учитељке гђе су науке свршили? и какве су народности? њино понашање према младежи, школи и народу, и какав успјех постоји у школама? Учитељ и учитељке од куда уживају плету? Има ли мјеста у протопрезвитерату, гђе би се могла школа отворити? и каква припомоћ за њу потребује? — Свештеницима по наредби високе ц. кр. земаљске владе налаже се да сваки свештеник у оном мјесту гђе се налазе комуналне школе предаје вјеронаук својим једновјерцима, а ако број дјете прелази преко 20. постаћемо се да за свој труд награду годишњу добије. Примјетило се је овде у Сарајеву, у ц. кр.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

школама, да је сама младеж освједочила, да свештеници нису хтјели предавати вјеронаук, што смо тежко к срцу примили, па баш зато строго им налажемо, да за дубав своје вјере и цркве морају заповједи вјерске и државне извршавати. У нади, да ће се овај налог точно вршити,

увјеравамо свакога о нашој архијерејској блага-наклоности.

Из сједнице консисторијалне
У Сарајеву 17. Фебруара 1883.

АЕ. Митрополит Дабро-босански
Савва.

Број 1692/еке 1887.

О к р у ж н и ц а

свему свештенству Дабро-босанске епархије.

Његова Светост архијепископ Константин-пољски и Вселенски патријарх господин Дионисије у сагласију са својим синодом, изволео је управити на нашу смиреност допис, од 21. Октобра о. г. број 4468; који у кратком изводу у следећем гласи:

„Достављено је патријаршији како у Епархијама сусједним краљевини Србији, усуђују се неки православни свештеници свршавати тајну брака над подајницима српским, негледајући на то, да ли исти подајници имају писмену дозволу од надлежне им црквене власти, и да ли се у тој дозволи означаје, како нема никакве препреке и сметње ступању њиховом у брачну сvezу.“

Према томе ова Духовна власт принуђена је сада и по други пут, — почем је већ изашла окружница још у години 1885. 29. Аугуста број

1127 у којој је јасно означено, како се имају свештеници при склапању овакових бракова управљати, — позвати опет све свештенство Дабро-босанске дијецезе, и најстрожије препоручити им, да се у будуће чува и назн при склапању бракова над подајницима других земаља, и над християнима изван ове дијецезе, док предходно невиде дозволу од надлежне им црквене и политичне власти потврђену, и у којој дозволи треба да стоји да су слободни и да нема никакве препреке при ступању њиховом у брачну сvezу.

Из сједнице консисторијалне
У Сарајеву 5. Новембра 1887.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански

Ђорђе Николајевић.

Број 481/еке 1888.

О к р у ж н и ц а

срп. православ. протопрезвитерима и надзиратељима Дабро-босанске епархије.

Да се придобије знање о том: који свештеници ове Епархије воде тачно и правилно матрикуле, који ли не, налаже се вашој пречасности, да овог прозећа и лета, кад вам буде најлакше од парохијалних дужности одуствовати, профете по свом протопрезвитерату, па да у свакој парохији прегледате протоколе крштених, вјенчаних, умрлих и домовни, имајући тад сваки недостатак исправити, односно дотичном свештенику упуство дати, и о томе најдаље до 1. Октобра т. г. опширан извјештај подијети.

Уједно препоручује се, да код сваке црквене општине сеоске прегледате том приликом

рачуне црквене; те онако стање и начин руковања, како застанете, овамо пријавите, како би се по том могло нужно одредити, да се штетне посљедиле предуприједете. —

А за вријеме одсуства вашег, нека вас замјени у парохији најближи свештеник.

Из сједнице консисторијалне
У Сарајеву 14. Априла 1888.

АЕ. и Митрополит Дабро-босански

Ђорђе Николајевић.

Практични начин израчунавања датума Пасхе.

Број оне године, које желите дознати датум Васкрса, раздијели са 19, затим са 4, па онда са 7. Остатак од прве радње биће први, од друге биће други, а од треће биће трећи број. Све ове остатке бројеве напиши један под други. — Сад онај први остатак умножи са 19, те умношку томе додај 15, а збир (зброј) тај раздијели са 30, па ће ти од тога остатак бити четврти број,

који ћеш написати под она три горе добивена броја. — Још ти треба пети број, а овај ћеш добити, ако онај други на реду потписани број помножиш са 2, а трећи потписани помножиш са 4, а четврти са 6, па зброју од свију ових трију умножака додаш 6, а зброј овога раздијелиш кроз 7, остатак ће овога бити пети број, те га напиши под она горе споменута четири броја. Сад сабери

четврти и пети број, а зброју томе додај 22; ако буде зброј цијелог овог до 31, онда су ти бројеви датуми Васкрса у Марту, ако пак тај број већи буде од 31, онда одби од тог броја 31, па ће ти изаћи датум васкрса у Априлу. На примјер, у години 1889. у који ће датум пасти Васкрс? :

8.	1.) $1889 : 19 = (99)$	2.) $1889 : 4 = (472)$
1.	Остатак 8.	Остатак 1.
6.	3.) $1889 : 7 = (269)$	4.) $8 \times 19 = 152 + 15 = 167 : 30 = (5)$
17.	Остатак 6.	Остатак 17.
1.	5.) $1 \times 2 = 2 +$ $6 \times 4 = 24 +$ $17 \times 6 = 102 +$ <hr/> $128 + 6 = 134 : 7 = (19)$ Остатак 1.	6.) $17 + 1 = 18 +$ 22 <hr/> $40 = 31 \text{ (Марта)} = 9$ Априла биће Васкрс.

Г. Вољарић
свештеник.

Књижевне вијести.

„Не свједочи лажно на другога“ (по њемачком). Издање Србина-Милоша Грабовачког. II издање. Земун 1886. Стр. 24. Цијена? —

„Потемкин на Дунаву.“ Година 1790. Историјска приповјетка Г. П. Даниловскога. Превод с рускога. 174 свеска народне библиотеке у Панчеву. Цијена 16 новч.

„Историја Црне Горе.“ Написао Димитрије Милаковић. 175 свеска народне библиотеке у Панчеву. Цијена 16 новч.

„Бен Хур.“ Роман из времена Христова. Написао А. Балас. Превод с њемачкога. 176 свеска народне библиотеке у Панчеву. Цијена 16 новчића.

„Рашта се тако догодило“? Приповјетка из српског циганског живота. Награђена од Матиле српске. Написао Ђорђе Јовановић, глумац. Препечатано из „Босанске Виле.“ Цијена 30 новч. Издање „Босанске Виле“ 1888. год. Штампарија Спиндлер и Лешнер у Сарајеву 1888.

„О читању јеванђеља у недеље на служби преко цијеле године.“ Питање из праксе црквене а подједно и одговор госп. Црнирицу храбром-Светозару Нињићу Шапраку. Написао и издао Димитрије Руварац, парох земунски. Цијена 40 новч. Поштарину писац плаћа. Штампарија Симе Пајића у Земуну 1888.

Гласник.

Гаврил Змијановић, војени свештеник у Босни и Херцеговини, јеромонах крушедолски и клирик карловачке архидијецезе, одликован је првеним појасом.

Милорад Јелић из босанског Брода, свршени богослов рељевске богословије, рукоположен је за ђакона 5. Јуна о. г. а за свештеника 12. Јуна и. г. и одређен је на парохију Зеничку.

Бојан Јокић, свештеник парохије Булевакуфске, котара петровачког а протопрезвитерата

Упачко-басташког, умро је 27. Марта о. г. у 51. години живота.

Симеун Мајкић, свештеник парохије Јапра-Мајкић, у протопрезвитерату Сански-Мост, преселио се у вјечност 26. Маја о. г. и то напрасном смрти у 61. години живота.

Обојица су испраћени од многобројног народа и свештенства до вјечне куће; а то су и заслужили, јер су били добри духовни пастири и искрени пријатељи свога стада. Вјечна им упомена међу нама.

Р **з** н о.

Дар престолонашљедника. Њихове царске и краљевске висости престолонашљедници круне и престола хабсбуршког Рудолфа и Стефанија, благоизвољели су — приликом Њиховог боравка у главном граду Сарајеву — милостиво подарити 300 фор. за српско-православну сиромашну црквицу у Варешу.

„Сахрањивање умрлих сиромаша у Сарајеву.“ АЕ. М. Конзисторија на предлог српско-православне црквено-школске општине у Сарајеву, издала је парохијалном мјестном свештенству проглас, који је у објема православним црквама народу прочитан, у главном у следећем: „Кад се у будуће догоди, да когод од сиромашног ета-лежа умре, кога његови укућани нијесу у стању саранити ниги носиоце набавити, који би мртво тијело до гробља одијети имали, у таквом случају имају се сродници и укућани умрлог обратити одма на надлежни еснаф, а овај ће се постарати: да се мртво тијело дотичног мртваца, — ма колико му далеко кућа од гробља удаљена била, — християнски по обреду наше св. матере цркве до гроба однесе и сахрани.“

Овај проглас конзисторијални састављен сирозумно са општином, проистиче због једног случаја, који се ових дана догодио, тако, да је мртво тијело сиромашног дијетета, један човјек на рамену свом носећи га кроз варош, тешко до гробља одијети га могао.

Кад се зна да сваки православни еснаф — е малим изузетком — у овом мјесту, по коју свотицу новаца имају, који им претече преко трошкова од пирива и црквене свијеће, то им и у дужност християнску спада, да болесне сиромаше из свог еснафа по могућности подномажу, а по заповијести дијела милости тијелесне: „мртве сиромаше да сахрањују.“

„Освештање темеља.“ Као што је јављено у предпрошлом броју овога листа, да је српско-православна црквено-школека општина овдашња, намјерна зидати једну кућу на школском земљишту и шљивцу сокаку до женске српске школе. Сада пак можемо поуздано јавити, да је ту намјеру српска општина и остварила, те је у име Бога 16. маја о. г. у присуству општинских чланова, освештан темељ тој згради. Чин освештања извршио је парох Петар Максимовић, уз судјеловање Г. Бољарића свештеника — катихете.

Градња је речене куће погођена са овдашњим предузимачем Тотом за 18.000 фор., и већ се у велико зида под надзором архитекта г. Ванцана.

Приходи од ове куће употребље се на издржавање наших овдашњих вјероисповједних

школа, са којим ће се прилично моћи оспурати опстанак њихов.

До сада су наше школе подномагале биле са црквенијем приходима, а сво општина се је постарала да се овиме начином црквени приходи недирају, него да се капитализарију, и на зидање нових црквених зграда употрејебе.

Овом приликом с пуним поуздањем и задовољством можемо рећи: да ова општина показује стварне енергије око унапређења црквено-школских одношаја, што јој занета служи на похвалу, јер схваћа и увиђа свој положај у своме народу, од којег је и изабрана, и народ у њој повјерена и наде има, да ће она досаданње неуредности у рачунима и у много чему, које је владало, у ред довести и побољшати.

„Најбогатији свештеник на земљи.“ Проповједник при цркви у Нујорку (у Америци), именом Голли, којег имаће износи преко милијуна, прошле зиме, као што јавља плустровани лист „Руски Паломник“, на једној свадби т. ј. на вјенчању, добио је близу 60.000 фор. Имаће овога свештеника и оваке и подбне награде, проистићу због тога, што његовој парохији припадају већином сами богаташи.

„Ниједи калуђери.“ У Турихуту у Белгији има један чувени манастир који припада тако званој транистанској секти, чији калуђери никад не говоре.

У томе манастиру говори само један једини човјек, и то знај који прима странце, али и тај говори врло мало. Цијо манастир намјештен је најпростије и нема нигдје никаква украса и блијеска. Два три сахата дању и неколико сахата ноћу, калуђери проводе у молитви, а иначе они се занимају разним занатима. Кад су у цркви на молитви, они се држе тако укочени да изгледају као кинови. У неким моментима у молитви лијежу на земљу и тако лежећи остану дуго вријемепа непомични. Изјутра устају врло рано, скупе се и сврше молитву, па затим одлазе на рад. Већина се занима земљерадњом. Био плусак или некло сунце, они по неколико сахата раде у пољу у дугачком затвореном одијелу а скукуљцом на глави. Колика је вриједноћа њихова види се и отуда што су пређе мочаран и нездрав предјео манастирски претворили у богате и плодне њиве. Осим тога занимају се и сточарством и производима разним. Храпе се само биљном храном, по маю меса добијају само тешко болесни, обућа им је од коже и без потпетица и при ходу не производе никаквог шума. Кад умре ко од братства измљу њих, сахрањују га у већ одавно ископани гроб, и поред тог гроба одмах ископају други, који стоји све дотле отворен док опет још који не умре.